ZUHRUF

﴿٤٣﴾ سُورَةُ الزُّخْرُوفِ

Zuhruf sûresi Mekkiyyedir.

Âyetleri - Seksen dokuz.

Kelimeleri - Sekiz yüz otuz üç.

Harfleri - Üç bin dört yüzdür.

Fasılası - م٠ل٠ن harfleridir.

Zuhruf yaldazlı ziynet ve bahusus altun ve gümüş demektir. «

وَلَوْلَآ اَنْ يَكُونَ النَّاسُ اُمَّةً وَاحِدَةً لَجَعَلْنَا لِمَنْ يَكْفُرُ بِالرَّحْمٰنِ

لِبُيُوتِهِمْ سُقُفًا مِنْ فِضَّةٍ وَمَعَارِجَ عَلَيْهَا يَظْهَرُونَ۝ وَلِبُيُوتِهِمْ
اَبْوَابًا وَسُرُرًا عَلَيْهَا يَتَّكِؤُنَ۝ وَزُخْرُفًا الخ » Âyeti dolayısiyle bu Sûreye

bu isim verilmiştir.

Bu Sûrenin sûrei Şuranın hatimesini ta'kib ederek başladığı açıktır.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

﴿١﴾ حٰمٓ ﴿٢﴾ وَالْكِتَابِ الْمُبِينِۙ ﴿٣﴾ اِنَّا جَعَلْنَاهُ قُرْءٰنًا
عَرَبِيًّا لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَۚ ﴿٤﴾ وَاِنَّهُ فِٓى اُمِّ الْكِتَابِ لَدَيْنَا لَعَلِىٌّ
حَكِيمٌ ﴿٥﴾ اَفَنَضْرِبُ عَنْكُمُ الذِّكْرَ صَفْحًا اَنْ كُنْتُمْ قَوْمًا
مُسْرِفِينَ ﴿٦﴾ وَكَمْ اَرْسَلْنَا مِنْ نَبِىٍّ فِى الْاَوَّلِينَ ﴿٧﴾ وَمَا
يَاْتِيهِمْ مِنْ نَبِىٍّ اِلَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِءُونَ ﴿٨﴾ فَاَهْلَكْنَآ اَشَدَّ
مِنْهُمْ بَطْشًا وَمَضٰى مَثَلُ الْاَوَّلِينَ﴿﴾

﴿٩﴾ وَلَئِنْ سَاَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ لَيَقُولُنَّ
خَلَقَهُنَّ الْعَزِيزُ الْعَلِيمُ ﴿١٠﴾ اَلَّذِى جَعَلَ لَكُمُ الْاَرْضَ مَهْدًا
وَجَعَلَ لَكُمْ فِيهَا سُبُلًا لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ﴿١١﴾ وَالَّذِى نَزَّلَ مِنَ
السَّمَآءِ مَآءً بِقَدَرٍ فَاَنْشَرْنَا بِهِ بَلْدَةً مَيْتًا كَذٰلِكَ تُخْرَجُونَ
﴿١٢﴾ وَالَّذِى خَلَقَ الْاَزْوَاجَ كُلَّهَا وَجَعَلَ لَكُمْ مِنَ الْفُلْكِ
وَالْاَنْعَامِ مَاتَرْكَبُونَ ﴿١٣﴾ لِتَسْتَوُا عَلٰى ظُهُورِهِ ثُمَّ تَذْكُرُوا
نِعْمَةَ رَبِّكُمْ اِذَا اسْتَوَيْتُمْ عَلَيْهِ وَتَقُولُوا سُبْحَانَ الَّذِى سَخَّرَ لَنَا
هٰذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ ﴿١٤﴾ وَاِنَّآ اِلٰى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ
﴿١٥﴾ وَجَعَلُوا لَهُ مِنْ عِبَادِهِ جُزْءًا اِنَّ الْاِنْسَانَ لَكَفُورٌ مُبِينٌ﴿﴾

Meali Şerifi

حٰمٓ 1 Bu parlak kitabın kadrini bilin 2 Hakkâ biz onu Arabî olarak okunacak bir Kur'an kıldık ki akıl

irdiresiniz 3 Ve hakıkat o, bizim nezdimizdeki ana kitabda çok yüksek, çok hikmetlidir 4 Siz müsrif bir kavm

olduğunuz için şimdi sizden o öğüdü bertaraf mı edeceğiz? 5 Halbuki evvelkiler içinde biz

nice

Sh:»4265

Peygamber gönderdik 6 Hiç bir Peygamber de gelmiyordu ki kendilerine onunla mutlak eğlenmesinler 7 Onun için biz onlardan daha sert pençelileri helâk ettik, ve evvelkilerin meseli geçti 8 Celâlim hakkı için sorsan onlara o Gökleri ve Yeri kim yarattı? Elbette diyecekler: onları o azîz, alîm yarattı 9 O ki Arzı sizin için bir beşik yaptı, ve doğru gidesiniz diye size yollar açtı 10 Ve o ki yukarıdan bir mikdar ile bir su indirmekte ve onunla ölü bir beldeye hayat neşretmekteyiz, işte siz de öyle çıkarılacaksınız 11 Ve o ki bütün çiftleri yarattı ve sizin için gemilerden ve yumuşak hayvanlardan bineceğiniz şeyler yaptı 12 Ki sırtlarına kurulasınız, sonra üzerine kurulduğunuzda rabbınızın ni'metini anıp diyesiniz: tenzih o sübhâne ki bunu bize müsahhar kılmış, yoksa biz bunu yanaştıramazdık ve her halde biz dönüp dolaşıp rabbımıza varacağız 13 Öyle iken tuttular kullarından ona bir cüz tasladılar, hakıkat insan çok nankör, açık bir küfürbazdır 14

2. ﴿وَالْكِتَابِ الْمُبِينِ﴾ o kitabı mübîn hakkı için « حٰمٓ » de kasem ma'nası bulunduğuna göre « واو » atf, olmadığına göre kasem içindir, o kitabı mübîn, Allah yolunu ap açık

gösterir bir nur olan o parlak kitab, ya'ni Kur'an. Kur'anın şanına beyan ederken yine Kur'ana beyan vasfile yemîn edilmesi onun kendini tanıttırmak için başka delîle muhtac olmayıp bizatihi beyyin olan bir nur olduğunu ifade içindir. Ayni zamanda ona yemîn edilmesi hakkına ta'zîm emrini istilzam ettiğinden mealde bu lazım ma'nâyı gösterdik. 4. ﴿اُمِّ الْكِتَابِ﴾ kitabın aslı, ana kitab, ya'ni Lavhı mahfuz yâhud onun dahi aslı olan ılmullah. ﴿لَعَلِىٌّ﴾ her halde çok yüksek - indirilmiş olan kitabların hepsinden yüksek ﴿حَكِيمٌ﴾ çok hikmetli veya çok hâkim yâhud çok muhkem 5.

﴿اَفَنَضْرِبُ عَنْكُمُ الذِّكْرَ صَفْحًا﴾ ya şimdi

Sh:»4266

sizden o zikri bir yana mı atacağız ﴿اَنْ كُنْتُمْ قَوْمًا مُسْرِفِينَ﴾ müsrif bir kavm olduğunuz için? - Ya'ni küfürde haksızlıkta musırr, cinayette ileri gitmeyi adet etmiş müşrikler olduğunuz için Peygambere bir zararınız dokunur diye çekinip de size va'z-u ıhtarda bulunmaktan, bir tezkir olan o kitabı indirmekten vaz geçeceğiz, halinize bırakıvereceğiz mi zannediyorsunuz? 6.

﴿وَكَمْ اَرْسَلْنَا مِنْ نَبِيٍّ فِى الْاَوَّلِينَ﴾ halbuki evvelkilerde, ya'ni sizler daha müsrif, daha sert olan evvelki kavmler içinde biz ne kadar Peygamberler gönderdik 7.

﴿وَمَا يَاْتِيهِمْ الخ﴾ evvelkilerin de israfını beyandır. Netîce 8.

yumruğu onlardan, yan'i o müsrif kavmden daha şiddetli olanları helâk ettik - burada « مِنْهُمْ » zamîri, evvelîne değil muhatab olan kavma raci'dir. Onun için zâhirin muktezası « مِنْكُمْ » denilmek idi. Lâkin bunda Peygambere de bir iyham ihtimaline mebni hıtabtan gıyaba geçilerek kelam, iltifat suretinde yalnız Peygambere tevcih olunmuştur ve bu suretle ona bir tekrimi mahsus ile tesliye yapılmıştır. Nasıl helâk edildi denilirse ﴿وَمَضٰى مَثَلُ الْاَوَّلِينَ﴾ ve evvelkilerin meseli geçti - nasıl helâk edildiklerine dair mesel haline gelmiş, acîb kıssaları Kur'anda geçti. Yukarılarda zikrolundu ya Muhammed!

9.

﴿وَلَئِنْ سَاَلْتَهُمْ﴾ الخ... ﴿لَيَقُولُنَّ خَلَقَهُنَّ الْعَزِيزُ الْعَلِيمُ﴾

- Ya'ni Allahın yarattığını ı'tiraf ederler, bu ise onun ızzetini, ılmini ve daha zikrolunan vasıflarını istilzam eyler. 10. ﴿اَلَّذِى جَعَلَ لَكُمُ...الخ﴾ - bu tavsıfler Allah teala tarafından tavzıhtır. Böyle olduğuna karîne olmak üzere gıyabdan tekellüme iltifat ile şöyle buyuruluyor: 11.

﴿فَاَنْشَرْنَا بِهِ بَلْدَةً مَيْتًا﴾

Sh:»4267

onunla ölü bir beldeye nüşur, ya'ni yeniden hayat verdik ﴿كَذٰلِكَ تُخْرَجُونَ﴾ ve işte siz de

böyle çıkarılacaksınız - bir ruh olan bu Kur'an ile siz de yep yeni bir hayata çıkarılacaksınız, yâhud kabirlerden çıkarılacaksınız. Bunu yapan ızzet ve kudret bunu da yapar. 12. ﴿وَالَّذِى خَلَقَ الْاَزْوَاجَ كُلَّهَا﴾ - Burada ezvac, eşyanın enva' ve esnafı veya alel'umum mütekabilât ile tefsir edilmiş. Razînin naklettiği vechile ba'zı muhakkıkîn demiştir ki Allahın masivası hep çifttir, yalnız Hak tealâ zıdd-ü misilden münezzeh ferddir. Şu da vâridi hatır olur ki her şey sureti zihniyye ve hariciyyesi i'tibariyle çifttir. Yalnız Hak tealâ, sureti zihniyye ile tahdid olunamaz. Onun kendisine ılmi de husuli suret ile değil, huzurîdir. O her şey değil, leyse kemislihi şey olarak vahiddir. 13. ﴿وَتَقُولُوا سُبْحَانَ الَّذِى سَخَّرَ لَنَا هٰذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ﴾ - Rivayet olunur ki Resuli ekrem sallallahü aleyhi vesellem ayağını özengiye koyduğu zaman « بِسْمِ اللّٰهِ » der, hayvanın üzerine doğrulduğunda « اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰى كُلِّ حَالٍ. سُبْحَانَ الَّذِى سَخَّرَ لَنَا هٰذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ وَاِنَّآ اِلٰى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ » der ve üç tekbîr alır, üç de tehlil. Yine rivayet olunmuştur ki Resulullah sallallahü aleyhi vesellem sefere çıkacağı vakıt rahilesine bindiğinde üç tekbîr alır, sonra « سُبْحَانَ الَّذِى سَخَّرَ لَنَا هٰذَا » der sonra da şöyle duâ ederdi: « اَللّٰهُمَّ اِنِّى اَسْئَلُكَ فِى سَفَرِى هٰذَا الْبِرَّ وَالتَّقْوَى وَمِنَ الْعَمَلِ مَا تَرْضٰى. اَللّٰهُمَّ هَوِّنْ عَلَيْنَا السَّفَرَ وَاطْوِعَنَّا بُعْدَ الْاَرْضِ.

اَللّٰهُمَّ اَنْتَ الصَّاحِبُ فِى السَّفَرِ وَالْخَلِيفَةُ عَلَى الْاَهْلِ اَللّٰهُمَّ اصْحَبْنَا فِى سَفَرِنَا وَاخْلُفْنَا فِى اَهْلِنَا » sonra da ehline avdet ettiği zaman « اٰيِبُونَ تَائِبُونَ لِرَبِّنَا حَامِدُونَ » derdi. 14.

﴿وَاِنَّآ اِلٰى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ﴾ Ve her halde biz rabbımıza döneceğiz - bütün inkılâbatımız, dönüp dolaşmamız ona doğrudur, nihayet ona varacağız. Bu âyet de « اِنَّا لِلّٰهِ وَاِنَّآ اِلَيْهِ رَاجِعُونَ » mazmunu üzere islâmın en büyük gayesini, en büyük ruhunu, en büyük tesellisini ifade eder. Bu burada şu nükteyi iş'ar ediyor ki bir binide binen bir kimse yolculuğun

bir inkılab olduğunu düşünmeli, ondan da asıl büyük yolculuğu Allaha olan seyr-ü inkılâbı düşünmeli de o mülâhazaya göre hareket etmeli. Bunun netîcesi ise rükûbunun mahza bir emri meşru' için olmasıdır. 15.

﴿وَجَعَلُوا لَهُ مِنْ عِبَادِهِ جُزْءًا﴾ Öyle iken tuttular da ona kullarından bir cüz tasladılar - bu âyet yukarıdaki « وَلَئِنْ سَاَلْتَهُمْ ... لَيَقُولُنَّ » âyetine bakıyor. Allah bütün Semavât ve Arzın halıkı olduğunu ıkrar ve i'tiraf ederlerken tenakuza bak ki bir de tutarlar Allaha kullarından bir cüz

yaparlar. Burada bir kaç ma'nâ vardır. Evvelâ hulûlü ibtaldir. Çünkü Hulûliyye Allahı kullarından bir cüz yapmış olur. İkincisi veled isnad edenleri zemdir. Çünkü çocuk babasının cüz'ünden hasıl olduğu için onun cüz'üdür. Üçüncüsü müşrikler her ma'buda bir hıssa vermekle Allaha kullarının küllünü değil, yalnız bir cüz'ünü tanımış, yalnız bir hıssa vermiş oluyorlar. Diğer hıssalar diğer taptıklarının sayılmış olur

اِنَّ الْاِنْسَانَ لَكَفُورٌ مُبِينٌ çünkü insan çok nankördür, ap açık - zira küfür ve şirk nankörlüğün en açığıdır. Allahın hepsini halık olduğu ma'lûm iken sonra dönüp halikı mahlûktan veya mahlûki halıktan cüz yapmak yâhud halikın mahlûkunu temamen kendinin saymayıp şirk koşmak ap açık küfür ve küfrandır.

﴿١٦﴾ اَمِ اتَّخَذَ مِمَّا يَخْلُقُ بَنَاتٍ وَاَصْفٰيكُمْ بِالْبَنِينَ ﴿١٧﴾ وَاِذَا بُشِّرَ اَحَدُهُمْ بِمَا ضَرَبَ لِلرَّحْمٰنِ مَثَلًا ظَلَّ وَجْهُهُ مُسْوَدًّا وَهُوَ كَظِيمٌ ﴿١٨﴾ اَوَمَنْ يُنَشَّؤُا فِى الْحِلْيَةِ وَهُوَ فِى الْخِصَامِ غَيْرُ مُبِينٍ

﴿١٩﴾ وَجَعَلُوا الْمَلٰٓئِكَةَ الَّذِينَ هُمْ عِبَادُ الرَّحْمٰنِ اِنَاثًۜا
اَشَهِدُوا خَلْقَهُمْۜ سَتُكْتَبُ شَهَادَتُهُمْ وَيُسْـَٔلُونَ ﴿٢٠﴾ وَقَالُوا لَوْ
شَآءَ الرَّحْمٰنُ مَا عَبَدْنَاهُمْۜ مَالَهُمْ بِذٰلِكَ مِنْ عِلْمٍۚ اِنْ هُمْ اِلَّا
يَخْرُصُونَۜ ﴿٢١﴾ اَمْ اٰتَيْنَاهُمْ كِتَابًا مِنْ قَبْلِهٖ فَهُمْ بِهٖ
مُسْتَمْسِكُونَ ﴿٢٢﴾ بَلْ قَالُٓوا اِنَّا وَجَدْنَآ اٰبَآءَنَا عَلٰٓى اُمَّةٍ وَاِنَّا
عَلٰٓى اٰثَارِهِمْ مُهْتَدُونَ ﴿٢٣﴾ وَكَذٰلِكَ مَآ اَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ فِى
قَرْيَةٍ مِنْ نَذِيرٍ اِلَّا قَالَ مُتْرَفُوهَآۙ اِنَّا وَجَدْنَآ اٰبَآءَنَا عَلٰٓى اُمَّةٍ وَاِنَّا
عَلٰٓى اٰثَارِهِمْ مُقْتَدُونَ ﴿٢٤﴾ قَالَ اَوَلَوْ جِئْتُكُمْ بِاَهْدٰى مِمَّا
وَجَدْتُمْ عَلَيْهِ اٰبَآءَكُمْۜ قَالُٓوا اِنَّا بِمَآ اُرْسِلْتُمْ بِهٖ كَافِرُونَ
﴿٢٥﴾ فَانْتَقَمْنَا مِنْهُمْ فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكَذِّبِينَۜ﴾

Meali Şerifi

Yoksa o, yaratıp durduğu mahlûklarından kendine kızlar edindi de oğullarla imtiyazı size mi verdi? 15

Halbuki içlerinden biri o Rahmana fırlattığı mesel ile kendisi tebşir kılındığı vakıt yüzü simsiyah oluyor da

kederinden yutkunup yutkunup dolukuyor 16 Ya o zînet içinde yetiştirilecek de

muhasamaya

Sh:»4270

gelince beceremiyecek olanı öyle mi? 17 Rahmanın kulları olan Melâikeyi de dişi yaptılar, yaradılışlarına şâhid mi idiler? Şehadetleri yazılacak ve sorguya çekilecekler 18 Bir de dediler ki Rahman dilese idi biz onlara tapmazdık, bu babda onların bir ılimleri yoktur sâde atıyorlar 19 Yoksa biz onlara bundan evvel bir kitab vermişiz de ona mı tutunuyorlar? 20 Hayır, şöyle dediler: bizler, atalarımızı bir ümmet üzerinde bulduk, biz de onların izlerince giderek murada ireriz 21 Yine böyle senden evvel hangi memlekette bir nezîr gönderdikse onun refahlı takımı demişti ki: bizler atalarımızı bir ümmet üzerinde bulduk biz de onların izlerine uyarız 22 Ya, dedi: size atalarınızı üzerinde bulunduğunuzdan daha doğrusunu getirdimse de mi? Ha! dediler: biz o sizin gönderildiğiniz şeylere inanmıyoruz 23 Onun üzerine biz de onlardan intikamını aldık da bak o tekzib edenlerin akıbeti nasıl oldu? 24

22. Arkasına düşülecek bir cemaat veya tarikat, millet.

﴿٢٦﴾ وَاِذْ قَالَ اِبْرٰهِيمُ لِاَبِيهِ وَقَوْمِهٖٓ اِنَّنِى بَرَآءٌ مِمَّاتَعْبُدُونَۙ
﴿٢٧﴾ اِلَّا الَّذِى فَطَرَنِى فَاِنَّهُ سَيَهْدِينِ ﴿٢٨﴾ وَجَعَلَهَا كَلِمَةً
بَاقِيَةً فِى عَقِبِهٖ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴿٢٩﴾ بَلْ مَتَّعْتُ هٰٓؤُلَآءِ وَاٰبَآءَهُمْ
حَتّٰى جَآءَهُمُ الْحَقُّ وَرَسُولٌ مُبِينٌ ﴿٣٠﴾ وَلَمَّا جَآءَهُمُ الْحَقُّ
قَالُوا هٰذَا سِحْرٌ وَاِنَّا بِهٖ كَافِرُونَ﴿﴾

Sh:»4271

﴿٣١﴾ وَقَالُوا لَوْلَا نُزِّلَ هٰذَا الْقُرْاٰنُ عَلٰى رَجُلٍ مِنَ الْقَرْيَتَيْنِ
عَظِيمٍ ﴿٣٢﴾ اَهُمْ يَقْسِمُونَ رَحْمَتَ رَبِّكَۜ نَحْنُ قَسَمْنَا بَيْنَهُمْ
مَعِيشَتَهُمْ فِى الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَرَفَعْنَا بَعْضَهُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجَاتٍ
لِيَتَّخِذَ بَعْضُهُمْ بَعْضًا سُخْرِيًّاۗ وَرَحْمَتُ رَبِّكَ خَيْرٌ مِمَّا يَجْمَعُونَ
﴿٣٣﴾ وَلَوْلَآ اَنْ يَكُونَ النَّاسُ اُمَّةً وَاحِدَةً لَجَعَلْنَا لِمَنْ يَكْفُرُ
بِالرَّحْمٰنِ لِبُيُوتِهِمْ سُقُفًا مِنْ فِضَّةٍ وَمَعَارِجَ عَلَيْهَا يَظْهَرُونَۙ
﴿٣٤﴾ وَلِبُيُوتِهِمْ اَبْوَابًا وَسُرُرًا عَلَيْهَا يَتَّكِـُٔونَۙ ﴿٣٥﴾ وَزُخْرُفًا

وَاِنْ كُلُّ ذٰلِكَ لَمَّا مَتَاعُ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا ۭ وَالْاٰخِرَةُ عِنْدَ رَبِّكَ لِلْمُتَّقِيْنَ ۧ

Meali Şerifi

Bir vakıt da İbrahim babasına ve kavmına dedi: haberiniz olsun ben o sizin taptıklarınızdan biriyim 25 O beni yaratandan başka, zira odur ki beni irdirecektir 26 Ve onu ardında (zürriyyetinde) kalan bir kelime yaptı gerek ki rücu' edeler 27 Fakat şunları ve atalarını ta kendilerine hakk ve bir Resuli mübîn gelinciye kadar müstefid edip yaşattım 28 Yaşattım da

Sh:»4272

kendilerine hakk gelince "bu bir sihirdir, biz buna inanmayız" dediler 29 Ve "ne olurdu şu Kur'an iki memleketten bir büyük adama indirilse idi" dediler 30 Rabbının rahmetini onlar mı taksim ediyorlar? Onların o Dünya hayattaki maışetlerini aralarında biz taksim ettik ve bir kısmını diğerinin derecelerle üstüne çıkardık ki ba'zısı ba'zısını tutsun, çalıştırsın rabbının rahmeti ise onların toplayıp durduklarından daha

hayırlıdır 31 Ve eğer insanlar hep (küfre sapacak) bir ümmet olacak olması idi biz o Rahmana küfreden kimselerin her halde evlerine gümüşten tavanlar ve üzerlerinde çıkacakları asansörler 32 Ve odalarına kapılar ve üzerlerine kurulacakları koltuklar kanepeler 33 Ve altın ziynetler yapardık ve doğrusu bütün bunlar Dünya hayatın geçici metaı, rabbının ındında 34 Âhıret ise korunan müttefekîler içindir 35

28. ﴿وَجَعَلَهَا كَلِمَةً بَاقِيَةً فِى عَقِبِهٖ﴾ Ve bu tevhid kelimesini İbrahim akabında, ya'ni zürriyyetinde bir kelimei bâkıye kıldı - «وَوَصّٰى بِهَآ اِبْرٰهِيمُ بَنِيهِ وَيَعْقُوبُ» sûrei «Bakare» ye bak. Yâhud Allah onu onun zürriyyetinde ibka buyurdu. Onun için onun zürriyyetinde Allahı tevhid eden hiç eksik olmadı. ﴿لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ﴾ ki rücu' edeler - dalâle şirke düşenler muvahhidlerin ıhtarı ile o kelimeye dönsünler 29. ﴿بَلْ﴾ fakat rücu' etmediler ﴿هٰٓؤُلَآءِ﴾ şunlar, Resulullaha muasır olanlar, ezcümle Kureyş 31.

﴿وَقَالُوا لَوْلَا نُزِّلَ هٰذَا الْقُرْاٰنُ عَلٰى رَجُلٍ مِنَ الْقَرْيَتَيْنِ عَظِيمٍ﴾

nolurdu bu Kur'an karyeteynden büyük bir adama indirilse idi? dediler -

KARYETEYN, Mekke ile Taif, demek ki Kur'anın güzelliğini hissediyorlar da onu Peygambere yakıştıramıyorlar, zavallılar büyüklüğü Dünya malı, Dünya cahı ile

Sh:»4273

sanıyorlar Mekkede Velîd ibni Mugîre, Taifte Urvetibni Mes'udissekafî gibi Dünyaca zengin gördükleri kimseleri Peygamberden büyük addediyorlar da Kur'anı da onlara lâyık görüyorlar, Allah tealâ da redd-ü tevbıh ile buyuruluyor ki 32. ﴿اَهُمْ يَقْسِمُونَ رَحْمَتَ رَبِّكَ ۚ الخ۰۰۰﴾

33. ﴿وَلَوْلَآ اَنْ يَكُونَ النَّاسُ اُمَّةً وَاحِدَةً﴾ bütün insanlar bir ümmet oluverecek olmasa idi - ya'ni insanları hep kâfir edecek derecede küfre teşvık eylemek lâzım gelmese idi ﴿لَجَعَلْنَا لِمَنْ يَكْفُرُ بِالرَّحْمٰنِ﴾ Rahmana küfreden kimseler için her halde yapardık ﴿لِبُيُوتِهِمْ سُقُفًا مِنْ فِضَّةٍ﴾ evlerine gümüşten tavanlar ﴿وَمَعَارِجَ عَلَيْهَا يَظْهَرُونَ﴾ ve üzerlerine çıkacakları mi'raclar: asansörler 34. ﴿وَلِبُيُوتِهِمْ اَبْوَابًا﴾ ve odalarına kapılar - hep gümüşten yâhud altından ﴿وَسُرُرًا﴾ ve serirler - kanape, koltuk, sandalye ﴿عَلَيْهَا يَتَّكِـُٔونَ﴾ ki üzerlerine kurulurlar 35. ﴿وَزُخْرُفًا ۚ﴾ hem de zuhruf - ya'ni altın yaldızlı, nakışlar, ziynetler yapardık ﴿وَاِنْ كُلُّ ذٰلِكَ﴾ bunlar ise hakıkatte hiç bir şey değil ﴿لَمَّا مَتَاعُ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا ۚ﴾ ancak Dünya hayatın aldatıcı metaıdır

korunup fezail ile mütehalli olanlarındır. Büyük, işte korunub da o Âhıreti kazanandır.

Sh:»4274

﴿٣٦﴾ وَمَنْ يَعْشُ عَنْ ذِكْرِ الرَّحْمٰنِ نُقَيِّضْ لَهُ شَيْطَانًا فَهُوَ لَهُ
قَرِينٌ ﴿٣٧﴾ وَاِنَّهُمْ لَيَصُدُّونَهُمْ عَنِ السَّبِيلِ وَيَحْسَبُونَ اَنَّهُمْ
مُهْتَدُونَ ﴿٣٨﴾ حَتّٰٓى اِذَا جَآءَنَا قَالَ يَالَيْتَ بَيْنِى وَبَيْنَكَ بُعْدَ
الْمَشْرِقَيْنِ فَبِئْسَ الْقَرِينُ ﴿٣٩﴾ وَلَنْ يَنْفَعَكُمُ الْيَوْمَ اِذْ ظَلَمْتُمْ
اَنَّكُمْ فِى الْعَذَابِ مُشْتَرِكُونَ ﴿٤٠﴾ اَفَاَنْتَ تُسْمِعُ الصُّمَّ اَوْ
تَهْدِى الْعُمْىَ وَمَنْ كَانَ فِى ضَلَالٍ مُبِينٍ ﴿٤١﴾ فَاِمَّا نَذْهَبَنَّ
بِكَ فَاِنَّا مِنْهُمْ مُنْتَقِمُونَ ﴿٤٢﴾ اَوْ نُرِيَنَّكَ الَّذِى وَعَدْنَاهُمْ
فَاِنَّا عَلَيْهِمْ مُقْتَدِرُونَ ﴿٤٣﴾ فَاسْتَمْسِكْ بِالَّذِى اُوحِىَ اِلَيْكَ
اِنَّكَ عَلٰى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٤٤﴾ وَاِنَّهُ لَذِكْرٌ لَكَ وَلِقَوْمِكَ
وَسَوْفَ تُسْـَٔلُونَ ﴿٤٥﴾ وَسْـَٔلْ مَنْ اَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رُسُلِنَا
اَجَعَلْنَا مِنْ دُونِ الرَّحْمٰنِ اٰلِهَةً يُعْبَدُونَ﴿﴾

Meali Şerifi

Ve her kim Rahmanın zikrinden teâmî ederse biz ona bir Şeytan sardırırız artık o ona arkadaştır 36 Ve her halde onlar onları yoldan çıkarırlar, onlar ise onları doğru sanırlar 37 Nihayet bize geldiği vakıt ah, der: keşke benimle senin aranda iki maşrık bu'du olsa idi! sen ne kötü arkadaşmışın

Sh:»4275

38 Böyle demek bugün size hiç de faide vermez, çünkü zulmettiniz, hepiniz azâbda müştereksinizdir 39 O halde sen mi işittireceksin o sağırlara? Yâhud hidâyet edeceksin, o körlere ve açık bir dalâl içinde bulunanlara 40 Şu halde şayed biz seni alır götürür isek elbette onlardan intikam alacağız 41 Yâhud onlara yaptığımız vaîdi sana gösterirsek şübhe yok ki biz ona da muktediriz 42 Sen hemen o sana vahyolunana tutun muhakkak ki sen doğru bir yol üzerindesin 43 Ve muhakkak ki o, hem senin için, hem kavmın için bir şereftir ve ileride ondan mes'ul olacaksınız 44 Senden evvel gönderdiklerimize sor Resullerimizden! biz Rahmandan başka ıbadet olunacak ilâhlar yapmış mıyız? 45

36. ﴿وَمَنْ يَعْشُ﴾ - AŞÂ, gözde bir nevi za'f ve tavuk karanlığı ta'bir olunan görmemezlik, bir nevi körlük. Fakat burada murad öyle körlük edip de görmemezlikten gelmektir.

﴿ذِكْرِ الرَّحْمٰنِ﴾ Rahmanın zikri - Kur'an, ya'ni her kim Kur'andan göz yumup görmemezlik eder, onun irşadını dinlemezse ki Kureyş böyle yapmışlardı « لَوْلَا نُزِّلَ هٰذَا الْقُرْاٰنُ » ilh..demişlerdi.

45. ﴿وَسْـَٔلْ مَنْ اَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رُسُلِنَآ الخ﴾ - bundan murad Enbiyanın icmaı ile tevhide istişhaddır ki bununla hem o icma' ıhbar edilmiş, hem te'yidi zımnında teharri emr olunmuştur. Ya'ni haberin olsun ki Peygamberlerin hepsi Allahdan başka ma'bud olmadığında müttefıktir. Hiç birisi müşrikliği, putperestliği kabul etmemiştir, istersen ümmetlerinin mü'min ulemasından, eserlerinden ve ruhlarından sor, yâhud ictihad ile tedkık edip istidlâl eyle. İbni Abbastan Atâ şöyle rivayet etmiştir ki Resulullah Mescidi Aksâya isra olunduğu vakıt Allah tealâ bütün mürselîni ba's buyurdu, Cebrail ezan okudu, kamet getirdi, ya Muhammed! geç öne bunlara namaz kıldır dedi,

Resulullah namazdan fariğ olduktan sonra Cebrail ya Muhammed! dedi «

وَسْـَٔلْ مَنْ اَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رُسُلِنَآ الاية » Aleyhisselâtü vesselâm

da sormam, çünkü şekketmiyorum buyurdu.

﴿٤٦﴾ وَلَقَدْ اَرْسَلْنَا مُوسٰى بِاٰيَاتِنَآ اِلٰى فِرْعَوْنَ وَمَلَائِه فَقَالَ
اِنِّى رَسُولُ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٤٧﴾ فَلَمَّا جَآءَهُمْ بِاٰيَاتِنَآ اِذَاهُمْ
مِنْهَا يَضْحَكُونَ ﴿٤٨﴾ وَمَا نُرِيهِمْ مِنْ اٰيَةٍ اِلَّا هِىَ اَكْبَرُ مِنْ
اُخْتِهَا وَاَخَذْنَاهُمْ بِالْعَذَابِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴿٤٩﴾ وَقَالُوا يَآ
اَيُّهَ السَّاحِرُ ادْعُ لَنَا رَبَّكَ بِمَا عَهِدَ عِنْدَكَ اِنَّنَا لَمُهْتَدُونَ
﴿٥٠﴾ فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُمُ الْعَذَابَ اِذَا هُمْ يَنْكُثُونَ ﴿٥١﴾
وَنَادٰى فِرْعَوْنُ فِى قَوْمِه قَالَ يَا قَوْمِ اَلَيْسَ لِى مُلْكُ مِصْرَ وَهٰذِه
الْاَنْهَارُ تَجْرِى مِنْ تَحْتِىۚ اَفَلَا تُبْصِرُونَۜ ﴿٥٢﴾ اَمْ اَنَا خَيْرٌ مِنْ
هٰذَا الَّذِى هُوَ مَهِينٌ وَلَا يَكَادُ يُبِينُ ﴿٥٣﴾ فَلَوْلَآ اُلْقِىَ عَلَيْهِ
اَسْوِرَةٌ مِنْ ذَهَبٍ اَوْ جَآءَ مَعَهُ الْمَلٰٓئِكَةُ مُقْتَرِنِينَ﴿﴾

Sh:»4277

﴿٥٤﴾ فَاسْتَخَفَّ قَوْمَهُ فَاَطَاعُوهُ ۖ اِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا فَاسِقِينَ
﴿٥٥﴾ فَلَمَّآ اٰسَفُونَا انْتَقَمْنَا مِنْهُمْ فَاَغْرَقْنَاهُمْ اَجْمَعِينَ ﴿٥٦﴾
فَجَعَلْنَاهُمْ سَلَفًا وَمَثَلًا لِلْاٰخِرِينَ ﴿﴾

Meali Şerifi

Celâlim hakkı için Musâyı âyetlerimizle Fir'avne ve cem'ıyyetine gönderdik, vardı haberiniz olsun, dedi: ben bütün âlemlerin rabbının Resulüyüm 46 Vaktâ ki onlara böyle âyetlerimizle vardı, birdenbire onlar bunlara gülüverdiler 47 Her ne âyet de gösteriyorsak onlara mutlak birbirinden büyüktü, tuttuk onları azâba da çektik ki rücu' edeler 48 Bu halde diyorlardı ki: gel ey sâhir! bizim için rabbına bir duâ et, sende olan ahdi hurmetine, çünkü biz artık yola geleceğiz 49 Bunun üzerine kendilerinden azâbı açtığımız vakıt da derhal cayıverdiler 50 Ve Fir'avn kavmının içinde şöyle bağırdı: ey kavmım! Mısır mülkü benim ve hep şu nehirler benim altımdan akıyor değil mi? Artık gözünüzü açsanız a 51 Yoksa ben şundan daha hayırlı değil miyim ki o hem hakîr hem de meramını anlatamıyor 52 Eğer o dediği gibi ise üzerine altın bilezikler atılsa ya! Yâhud yanında Melâikeler dizilse gelse ya! 53 Bu suretle kavmını istihfaf etti onlar da ona itaat eylediler, çünkü dînden çıkmış fâsık bir kavm idiler 54 Böyle vaktâ ki bizi gadaba da'vet ettiler biz de

kendilerinden intikam aldık hepsini birden gark ediverdik 55 Gark ediverdik de onları sonrakiler için hem

bir selef hem bir mesel kıldık 56

46. ﴿وَلَقَدْ اَرْسَلْنَا مُوسٰى﴾ - bu kıssanın sevkında iki vechi münasebet vardır. Kureyş,

Peygamberin Dünya serveti

olmadığından dolayı büyüklüğünü takdir etmedikleri gibi Firavn de Hazreti Musâya karşı «

اَلَيْسَ لِى مُلْكُ مِصْرَ » diye öyle gururlanmıştı, bu suretle bu kıssa Peygamberi tesliye ve

takviye ile hasımlarını inzar sadedindedir. Bir de « وَسْئَلْ مَنْ اَرْسَلْنَا » suâli üzerine bir cevabı

dahi tezammun eder. Binaenaleyh asıl maksad kıssanın tekrarı değil, bu cevabların takriridir. Bununla

beraber nefsi kıssada da diğer yerlerde bulunmıyan nükteler dahi eksik değildir.

﴿٥٧﴾ وَلَمَّا ضُرِبَ ابْنُ مَرْيَمَ مَثَلًا اِذَا قَوْمُكَ مِنْهُ يَصِدُّونَ

﴿٥٨﴾ وَقَالُوٓا ءَاٰلِهَتُنَا خَيْرٌ اَمْ هُوَ ۭ مَا ضَرَبُوْهُ لَكَ اِلَّا جَدَلًا ۭ بَلْ

هُمْ قَوْمٌ خَصِمُونَ ﴿٥٩﴾ اِنْ هُوَ اِلَّا عَبْدٌ اَنْعَمْنَا عَلَيْهِ وَجَعَلْنَاهُ
مَثَلًا لِبَنِى اِسْرَآئِيلَ ﴿٦٠﴾ وَلَوْ نَشَآءُ لَجَعَلْنَا مِنْكُمْ مَلٰٓئِكَةً فِى
الْاَرْضِ يَخْلُفُونَ ﴿٦١﴾ وَاِنَّهُ لَعِلْمٌ لِلسَّاعَةِ فَلَا تَمْتَرُنَّ بِهَا
وَاتَّبِعُونِ هٰذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ ﴿٦٢﴾ وَلَا يَصُدَّنَّكُمُ الشَّيْطَانُ
اِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ ﴿٦٣﴾ وَلَمَّا جَآءَ عِيسٰى بِالْبَيِّنَاتِ قَالَ قَدْ
جِئْتُكُمْ بِالْحِكْمَةِ وَلِاُبَيِّنَ لَكُمْ بَعْضَ الَّذِى تَخْتَلِفُونَ فِيهِ
فَاتَّقُوا اللّٰهَ وَاَطِيعُونِ ﴿﴾

Sh:»4279

﴿٦٤﴾ اِنَّ اللّٰهَ هُوَ رَبِّى وَرَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ هٰذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ
﴿٦٥﴾ فَاخْتَلَفَ الْاَحْزَابُ مِنْ بَيْنِهِمْ فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْ
عَذَابِ يَوْمٍ اَلِيمٍ ﴿٦٦﴾ هَلْ يَنْظُرُونَ اِلَّاالسَّاعَةَ اَنْ تَاْتِيَهُمْ
بَغْتَةً وَهُمْ لَايَشْعُرُونَ ﴿٦٧﴾ اَلْاَخِلَّآءُ يَوْمَئِذٍ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ
اِلَّا الْمُتَّقِينَ ﴿﴾

Meali Şerifi

Ve vaktâ ki Meryemin oğlu bir mesel olarak ortaya atıldı derhal kavmin ondan çığrıştılar 57 Ya! dediler: bizim ilâhlarımız mı hayırlı? Yoksa o mu? Bunu sana sırf bir cidal olarak fırlattılar, doğrusu onlar çok husumetli bir kavimdirler 58 Hayır o ilâh değil, halîs bir kuldur, biz ona in'am ettik ve kendisini Benî İsraîl için bir mesel yaptık 59 Ve dilersek sizlerden de Melâike yaparız Arzda halef olurlar 60 Ve hakkıkat o, saat için bir ılimdir, onun için sakın o saatin geleceğinde şekk etmeyin de bana tabi' olun, işte bu yegâne doğru yoldur 61 Ve sakın sizi Şeytan çelmesin, çünkü o size belli bir düşmandır 63 Isâ da o beyyinelerle geldiği vakıt şöyle dedi: ben size hikmet ile ve ihtilâf edip durduğunuz şeylerin ba'zısını size beyan edeyim diye geldim, onun için Allahdan korkun ve bana ıtaat edin, işte bu yegâne doğru yoldur 64 Sonra o hizibler kendi aralarında ıhtilâf ettiler, onun için elîm bir günün azâbından vay o zulmedenlere 65 Hep o saate, hiç farkında değillerken ansızın onun başlarına gelivermesine

bakıyorlar 66 Dostlar o gün birbirlerine düşmandırlar, müstesnâ ancak müttekîler 67

57. ﴿وَلَمَّا ضُرِبَ ابْنُ مَرْيَمَ مَثَلًا﴾ İbni Meryem bir mesel olarak ortaya atılınca - ya'ni «

وَسْـَٔلْ مَنْ اَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رُسُلِنَٓا اَجَعَلْنَا مِنْ دُونِ الرَّحْمٰنِ اٰلِهَةً يُعْبَدُونَ

» buyurulmasına karşı Nesâranın Isâya ilâh ve ibnullah dedikleri bir i'tiraz misali olarak ileri sürüldüğü zaman ﴿اِذَا قَوْمُكَ مِنْهُ يَصِدُّونَ﴾ birdenbire kavmın, ya'ni Kureyş ondan keyiflenerek hahh, hahh diye haykırışıyorlardı 58.

﴿وَقَالُوٓا ءَاٰلِهَتُنَا خَيْرٌ اَمْ هُوَ﴾ ya, bizim ilâhlarımız mı daha hayırlı yoksa o mu? dediler - Bunlar sûrenin başında geçtiği üzere Melâikeye Allahın kızları diyorlar ve onları ma'bud ittihaz edip namlarına putlar dikerek ıbadet ediyorlardı. Şimdi Hıristiyanların Isâya ilâh dedikleri mevzuı bahs olunca keyiflenerek bir velvele ile diyorlar ki bizim ilâh deyip ıbadet ettiğimiz Melâkiler Meryemin oğlundan daha hayırlı değil mi, o ilâh oluyor da bizimkiler neye olmasın

﴿مَا ضَرَبُوهُ لَكَ اِلَّا جَدَلًاۢ﴾ onu sana sırf bir cedel olarak iyrad ediyorlar - o ı'tirazın hakk olduğuna kani olup ta bir hakkı ızhar eylemek için münazara değil gûya seni ilzam edeceklermiş gibi mücerred cedel için onu ileri sürüyorlardı ﴿بَلْ هُمْ قَوْمٌ خَصِمُونَ﴾ doğrusu onlar çok husumetçi adamlar - husumette şedid, çekişmeğe harîs, niza'da mahir kimseler, onların ı'tirazlarını ve

hallarını böyle hikâye ettikten sonra hakıkatin beyaniyle mes'elenin halli ve cevabın tahkıkı için buyuruluyor ki 59. ﴿اِنْ هُوَ﴾ o, Meryemin oğlu Isâ hakıkatte başka bir şey değildir, ne ilâhtır, ne de Allahın oğludur ﴿اِلَّا عَبْدٌ﴾ ancak

Sh:»4281

bir abid, halîs bir kuldur ﴿اَنْعَمْنَا عَلَيْهِ﴾ ki biz ona in'am etmişizdir - nübüvvet ve risalet vermişiz ﴿وَجَعَلْنَاهُ مَثَلًا لِبَنِى اِسْرَآئِيلَ﴾ ve onu Benî İsraîl için bir mesel kılmışızdır - Benî İsraîl için imtisal nümunesi olmak üzere acîb bir âyet bir kudret delîli ki dillerinde dasitan olmuştur. Yoksa dedikleri gibi ilâh ve ibnullah değil. 60. ﴿وَلَوْ نَشَآءُ لَجَعَلْنَا مِنْكُمْ مَلٰٓئِكَةً﴾ dilersek elbet sizlerden de Melâike yapardık - Isâyı Benî İsraîl için mesel olarak yaratıp Meryemden doğurttuğumuz gibi sizlerden de Melekler doğurtarak o sizin Allahın kızları ilâhlarımız dediğiniz Melâike evlâdınız olur ﴿فِى الْاَرْضِ يَخْلُفُونَ﴾ Arzda size halef olurlar. Yâhud hılâfet yaparlardı 61. ﴿وَاِنَّهُ لَعِلْمٌ لِلسَّاعَةِ﴾ muhakkak ki o saat için bir ılimdir de - saatin geleceğini ölülerin dirilip kıyam edeceğini bildiren bir delîl ve alâmettir.

Çünkü Isâ gerek zuhuru ve gerek emvati ıhya mu'cizesi ve gerek emvatı kıyamını haber vermesi ı'tibariyle

Kıyametin vakı' olacağına bir delîl olduğu gibi hadîste vârid olduğuna göre nüzulü de eşratı saattendir.

﴿فَلَا تَمْتَرُنَّ بِهَا﴾ onun için sakın onda, ya'ni saatte şekketmeyin ﴿وَاتَّبِعُونِ﴾ de bana tâbi' olun - ya'ni benim hidayetime, şerîatime göre sâde bana ıbadet ve ubudiyyet edin, başka ma'budlar peşinde gitmeyin ﴿هٰذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ﴾ işte bu biricik doğru yoldur. - Ki onu tutan dalâle düşmez 62. ﴿وَلَا يَصُدَّنَّكُمُ الشَّيْطَانُ﴾ ve sakın sizi Şeytan çelmesin - bu doğru yoldan o hak tâbiıyyetinden saptırmasın ﴿إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ﴾ çünkü o size

Sh:»4282

açık bir düşmandır. - Kendi gizli olsa da düşmanlığı açıktır, zira sizi Cennetten çıkardı belâlara soktu. Şimdi asıl mevzuı bahsolan Isânın ülûhiyyeti mes'elesinin açık halline gelelim. Isâ hiç bir zaman öyle bir da'vada bulunmamış olduğunu göstermek için buyuruluyor ki 63.

﴿وَلَمَّا جَاءَ عِيسٰى بِالْبَيِّنَاتِ﴾ vaktâ ki Isâ o beyyinelerle, açık mu'cizelerle geldi ﴿قَالَ﴾ şöyle dedi ﴿قَدْ جِئْتُكُمْ بِالْحِكْمَةِ﴾ ben size hikmet ile, ya'ni nübüvvet ve kitab ile geldim ﴿وَلِأُبَيِّنَ لَكُمْ بَعْضَ الَّذِي تَخْتَلِفُونَ فِيهِ﴾ hem de

hakkında ıhtilâf edip durduğunuz şeylerin ba'zısını beyan edeyim diye geldim

﴿فَاتَّقُوا اللّٰهَ وَاَطِيعُونِ﴾ onun için Allahdan korkun ve bana itaat edin - tebligatımı dinleyin, tutun şöyle ki: 64. ﴿اِنَّ اللّٰهَ هُوَ رَبِّى وَرَبُّكُمْ﴾ haberiniz olsun Allah benim rabbım sizin de rabbınız ancak odur ﴿فَاعْبُدُوهُ﴾ onun için hep ona ıbadet edin - ancak onu ma'bud tanıyın ﴿هٰذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ﴾ işte bu biricik doğru yoldur. - İşte Isa böyle dedi, onun bütün tebligatının hulâsası budur. (Sûrei « بقره » ye ve Sûrei « مريم » e de bak) 65. ﴿فَاخْتَلَفَ الْاَحْزَابُ مِنْ بَيْنِهِمْ﴾ sonra hızibler: her biri bir maksadla toplanan fırkalar kendi aralarında ıhtilâf çıkardılar - Yehudîler başka söylediler, Nasâra da muhtelif fırkalara ayrıldılar, ilâh ibnullah lâflarını da onlar çıkardılar ﴿فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا﴾ artık vay o zulmedenlere - gerek ifrat ve gerek tefrit suretile haksızlık eden hızıblere

Sh:»4283

﴿مِنْ عَذَابِ يَوْمٍ اَلِيمٍ﴾ elîm bir günün azâbından - ki Kıyamet günüdür. 66. ﴿هَلْ يَنْظُرُونَ اِلَّاالسَّاعَةَ﴾ hepsi başka değil, yalnız saate bakıyorlar. - Gerek o hızıblerden gerek Kureyişten bütün o zalimler hep o azâb saatinin gelmesine bakıyorlar.

﴿اَنْ تَاْتِيَهُمْ بَغْتَةً وَهُمْ لَايَشْعُرُونَ﴾ kı farkında değillerken ansızın kendilerini

bastırıverecek. 67. ﴿اَلْاَخِلَّآءُ الخ۰۰۰﴾

﴿٦٨﴾ يَا عِبَادِ لَا خَوْفٌ عَلَيْكُمُ الْيَوْمَ وَلَآ اَنْتُمْ تَحْزَنُونَ ۚ
﴿٦٩﴾ اَلَّذِينَ اٰمَنُوا بِاٰيَاتِنَا وَكَانُوا مُسْلِمِينَ ۚ ﴿٧٠﴾ اُدْخُلُوا
الْجَنَّةَ اَنْتُمْ وَاَزْوَاجُكُمْ تُحْبَرُونَ ﴿٧١﴾ يُطَافُ عَلَيْهِمْ بِصِحَافٍ
مِنْ ذَهَبٍ وَاَكْوَابٍ ۚ وَفِيهَا مَاتَشْتَهِيهِ الْاَنْفُسُ وَتَلَذُّ الْاَعْيُنُ ۚ وَاَنْتُمْ
فِيهَا خَالِدُونَ ۚ ﴿٧٢﴾ وَتِلْكَ الْجَنَّةُ الَّتِىٓ اُورِثْتُمُوهَا بِمَا كُنْتُمْ
تَعْمَلُونَ ﴿٧٣﴾ لَكُمْ فِيهَا فَاكِهَةٌ كَثِيرَةٌ مِنْهَا تَاْكُلُونَ ﴿٧٤﴾
اِنَّ الْمُجْرِمِينَ فِى عَذَابِ جَهَنَّمَ خَالِدُونَ ۚ ﴿٧٥﴾ لَا يُفَتَّرُ عَنْهُمْ
وَهُمْ فِيهِ مُبْلِسُونَ ۚ ﴿٧٦﴾ وَمَا ظَلَمْنَاهُمْ وَلٰكِنْ كَانُوا هُمُ
الظَّالِمِينَ ﴿٧٧﴾ وَنَادَوْا يَا مَالِكُ لِيَقْضِ عَلَيْنَا رَبُّكَ ۖ قَالَ
اِنَّكُمْ مَاكِثُونَ﴿﴾

Sh:»4284

﴿٧٨﴾ لَقَدْ جِئْنَاكُمْ بِالْحَقِّ وَلٰكِنَّ اَكْثَرَكُمْ لِلْحَقِّ كَارِهُونَ

﴿٧٩﴾ اَمْ اَبْرَمُوٓا اَمْرًا فَاِنَّا مُبْرِمُونَۚ ﴿٨٠﴾ اَمْ يَحْسَبُونَ اَنَّا
لَا نَسْمَعُ سِرَّهُمْ وَنَجْوٰيهُمْۜ بَلٰى وَرُسُلُنَا لَدَيْهِمْ يَكْتُبُونَ ﴿٨١﴾
قُلْ اِنْ كَانَ لِلرَّحْمٰنِ وَلَدٌۖ فَاَنَا اَوَّلُ الْعَابِدِينَ ﴿٨٢﴾ سُبْحَانَ
رَبِّ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ رَبِّ الْعَرْشِ عَمَّا يَصِفُونَ ﴿٨٣﴾
فَذَرْهُمْ يَخُوضُوا وَيَلْعَبُوا حَتّٰى يُلَاقُوا يَوْمَهُمُ الَّذِى يُوعَدُونَ
﴿٨٤﴾ وَهُوَ الَّذِى فِى السَّمَٓاءِ اِلٰهٌ وَفِى الْاَرْضِ اِلٰهٌۜ وَهُوَ
الْحَكِيمُ الْعَلِيمُ ﴿٨٥﴾ وَتَبَارَكَ الَّذِى لَهُ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ
وَالْاَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَاۚ وَعِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِۚ وَاِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٨٦﴾
وَلَا يَمْلِكُ الَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ الشَّفَاعَةَ اِلَّا مَنْ شَهِدَ بِالْحَقِّ
وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿٨٧﴾ وَلَئِنْ سَاَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَهُمْ لَيَقُولُنَّ اللّٰهُ
فَاَنّٰى يُؤْفَكُونَۙ ﴿٨٨﴾ وَقِيلِهِ يَا رَبِّ اِنَّ هٰٓؤُلَٓاءِ قَوْمٌ لَا يُؤْمِنُونَۘ
﴿٨٩﴾ فَاصْفَحْ عَنْهُمْ وَقُلْ سَلَامٌۜ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ﴿﴾

Meali Şerifi

Ey benim kullarım! size hiç korku yoktur bu gün ve siz mahzun da olmıyacaksınız 68 Benim âyetlerime iyman edip de halîs müsliman olan kullarım 69 Girin Cennete: siz ve zevceleriniz, sürurlar, neş'eler içinde 70 Altından tepsiler ve küplerle üzerlerine dönülür dolaşır, nefislerin hoşlanacağı, gözlerin lezzet alacağı şeyler hep orada ve siz orada muhalledsiniz 71 Ve işte bu, sizin çalıştığınız ameller sebebiyle vâris kılındığınız Cennet 72 Sizin için onda çok meyveler vardır, onlardan yiyeceksiniz 73 Haberiniz olsun ki mücrimler Cehennem azâbında muhalleddirler 74 Kendilerinden o azâb gevşetilmez ve onlar onun içinde her ümidi kesmişlerdir 75 Ve biz onlara zulmetmemişizdir ve lâkin kendileri zalim idiler 76 Ve şöyle çığrışmaktadırlar: ya mâlik! Rabbın işimizi bitiriversin, o demiştir ki: her halde siz duracaksınız 77 Celâlım hakkı için biz size hakkı gönderdik ve lâkin ekseriniz hakkı hoşlanmıyanlarsınız 78 İşi sıkı mı büktüler, fakat işte sıkı büken biziz 79 Yoksa biz onların sirlerini ve fısıltılarını işitmeyiz mi sanıyorlar? Hayır işitiriz hem de yanlarında elçilerimiz vardır yazarlar 80 De ki: Rahmanın bir veledi olsa ben ona tapanların birincisi olurdum 81 Tenzih o sübhâna o Göklerin ve Yerin rabbı, rabbül'arşe onların vasıflarından 82 Şimdi bırak onları dalsınlar, oynıya dursunlar tâ va'dolundukları günlerine çatasıya kadar 83 Hem o odur ki Gökte de ilâh Yerde de ilâhdır ve hakîm odur alîm o 84 Ve ne yücedir o ki Göklerin Yerin ve bütün aralarındakilerin

mülkü onun, saate ılim de onun nezdindedir ve hep döndürülüp ona götürüleceksiniz 85 Ondan başka yalvarıp durdukları şeyler şefaat de edemezler ancak bilerek hakka şehadet eden kimseler müstesnâ 86 Celâlım hakkı için sorsan onlara: kendilerini kim yarattı elbette Allah derler, o halde nasıl çevrilirler? 87 Onun ya rab! demesi hakkı için her halde onlar iymana gelmez bir kavımdırlar 88 Şimdi sen onlardan sarfı nazar et de selâm: de, artık ileride bileceklerdir 89

Sh:»4286

68. ﴿يَا عِبَادِ﴾ - Allah için sevişen o müstesnâ müttekılere o günkü hıtabı ilâhîyi hikâyedir ki bu hatabenin letafetine doyulmaz, Allah tealâ bizleri de bu kullarından eyliye 70. ﴿تُحْبَرُونَ﴾ - bunda üç ma'nâ gösterirler: 1) habârı, ya'ni eseri yüzlerinizde zâhir olacak surette sevindirilip neş'elendirileceksiniz. 2) hüsni hey'et ma'nâsına hıbrden, süslenip ziynetleneceksiniz. 3) Vasfı cemîlde mübaleğa ma'nâsına habrden, son derece ikram olunacaksınız 71. ﴿يُطَافُ عَلَيْهِمْ﴾ - Cennete girdikten sonraki neş'elerinden bir nebzeyi hikâyedir. Onun için girdiklerinde kendileri müşahede halinde bulunacaklarından burası « عَلَيْكُمْ » diye kendilerine hıtab edilmeyip « عَلَيْهِمْ » diye gıyab ile Dünyadakilere hikâye edilmektedir. Ya'ni o emr üzerine girecekler, girdiklerinde etraflarında tavaf

olunacak Cennet hizmetçileri tarafından üzerlerine dönüp dolaşacak.

﴿بِصِحَافٍ مِنْ ذَهَبٍ﴾ Altın safhalar: tepsiler, tabaklar - Ebûhayyan nakleder ki Kisaî şöyle demiştir: kas'aların en büyüğü cefnedir, sonra kas'a gelir' on kişiye yetişir, sonra sahfe, beş kişilik, sonra mekîle iki üç kişilik ﴿وَاَكْوَابٍ﴾ ve küplerle - küp dilimizdeki ma'nâsından farklıdır, kulpu ve emziği olmıyan ibrık diye ta'rif edildiğine göre surahi ve desti demek olur. ﴿وَفِيهَا﴾ hem onda - o Cennette ﴿مَاتَشْتَهِيهِ الْاَنْفُسُ﴾ nefislerin hoşlanacağı ﴿وَتَلَذُّ الْاَعْيُنُ﴾ ve gözlerin lezzetleneceği her şey var ﴿وَاَنْتُمْ فِيهَا خَالِدُونَ﴾ ve siz orada ebedî kalacaksınız - görülüyor ki arada gıyaba bir iltifat yapıldıktan sonra yine hıtaba geçilmiştir. 72.

﴿وَتِلْكَ الْجَنَّةُ الَّتِى﴾ ve işte bu o Cennettir ki
﴿اُورِثْتُمُوهَا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ﴾ siz buna yaptığınız

ameller sebebiyle vâris kılındınız - işte Allah için sevişip korunan müttekılere böyle denecek. Netekim Sûrei «A'raf» ta da «

«وَنُودُوٓا اَنْ تِلْكُمُ الْجَنَّةُ اُورِثْتُمُوهَا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

buyurulmuştu, miras ta'bîri için oraya bak. 73. ﴿لَكُمْ فِيهَا فَاكِهَةٌ كَثِيرَةٌ﴾ sizin için orada çok meyveler, yemişler var - amellerin semeresi olarak Allah tealânın fadlile kat kat fazlalaştırılmış olan leziz meyveler ﴿مِنْهَا تَأْكُلُونَ﴾ onlardan yiyeceksiniz - fâkihe, açlık için değil, zevk ve lezzet için yendiği cihetle Cennette yalnız fâkihe yeneceği anlatılmıştır.

74. ﴿اِنَّ الْمُجْرِمِينَ﴾ - bununla da mücrimlerin hali hikâye olunuyor ki mücrimlerden murad iyman ve islâmı olmıyanlardır. 77. ﴿يَا مَالِكُ﴾ - Mâlik Cehennem muhafızının ismidir. ﴿لِيَقْضِ عَلَيْنَا رَبُّكَ﴾ Rabbın aleyhimizde kaza buyuruverirsin ya'ni işimizi bitiriverirsin diye bağırışmaktadırlar ki öldürüversin de bizi bu azabdan kurtarıversin demektir. Buna karşı ﴿قَالَ اِنَّكُمْ مَاكِثُونَ﴾ buyurmuştur ki her halde siz duracaksınız - kalacaksınız, size ölümle ve sâire ile halâs yok. İbni Abbastan merviydir ki bu cevab da bin sene sonra verilir, ba'zılarından yüz, İbni Ömer Hazretlerinden de kırk diye rivayet olunmuştur ki üçü de kesretten kinaye olsa gerektir. 78. ﴿لَقَدْ جِئْنَاكُمْ بِالْحَقِّ﴾ celâlim hakkı için biz size hakkı gönderdik ﴿وَلٰكِنَّ اَكْثَرَكُمْ لِلْحَقِّ كَارِهُونَ﴾ velâkin ekseriniz hakkı hoşlanmıyanlarsınız - Evvelki « الحق » ahd için, ya'ni Peygamberle gönderilen dîni hakk, tevhid ve Kur'an, ikincisi cins içindir. Ekseriyyetin hoşlanmadığı alel'ıtlak cinsi haktır. Gönderilen ma'hud hakka nazaran hepsi de kârihtir. 79. ﴿اَمْ اَبْرَمُوٓا اَمْرًا﴾ - Bu âyet

mücrimlerin Âhıretteki hallerini hikâyeden Kureyş mücrimlerinin Dünyadaki hallerine intikaldir. Mukatilden nakledildiğine göre bu âyet Mekke müşriklerinin Dârünnedvede Resulullaha bir sûi kasd tertibi kararlaştırmaları sebebiyle nâzil olmuştur.

İBRAM, bir ipi katlayıp sağlam bükmektir. Bundan her ne suretle olursa olsun bir şeyi muhkemleştirmek ma'nâsına da kullanılır. Mübrem, muhkem demektir. Ya'ni o cidalcı hasım kavım yalnız hakkı hoşlanmamakla kalmayıp sağlam bir iş yaptılar, işi mübremleştirdiler, sağlamlaştırdılar mı? Peygambere karşı bir tuzak kurmağa karar mı verdiler ﴿فَاِنَّا مُبْرِمُونَ۬ۚ﴾ fakat işin sağlamını, mübremini biz yaparız - onlarınki hiç kalır 80.

﴿اَمْ يَحْسَبُونَ اَنَّا لَا نَسْمَعُ سِرَّهُمْ وَنَجْوٰيهُمْ ؕ﴾ yoksa biz onların sirlerini ve fısıltılarını işitmeyiz mi sanıyorlar? ﴿بَلٰى وَرُسُلُنَا لَدَيْهِمْ يَكْتُبُونَ﴾ Hayır hem onların yanlarında bizim Resullerimiz vardır yazarlar. - Hafaza Melâikesi, kiramen kâtibîn. Burada Sûrenin hâtimesi olmak üzere makasıdını hulâsa etmek üzere buyuruluyor ki: 81.

﴿قُلْ اِنْ كَانَ لِلرَّحْمٰنِ الخ۰۰۰﴾ 88. ﴿وَقِيلِهٖ يَا رَبِّ﴾ - bu «vav»

ın atfolması da muhtemil ise de kasem için olması daha selîstir. Zamîr, Resulullaha raci'dir. Böyle hıtab esnasında gaib zamiri Peygamberin şanına bir ta'zîm ifade eder. Ya'ni Peygamberin ya rab! ya rab! diye duâ etmesî hakkı için söylerim ki ﴿اِنَّ هٰٓؤُلَآءِ﴾ şunlar - şu mekre kalkışan müşrikler ﴿قَوْمٌ لَايُؤْمِنُونَ﴾ iymana gelmez kimselerdir. 89.

﴿فَاصْفَحْ عَنْهُمْ وَقُلْ سَلَامٌ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ﴾

Sh:»4289

Şimdi bu sûrei «zuhruf» un hatimesi olan işbu « فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ » inzarını bir nevi' beyan siyakında sûrei «Duhan» başlıyor.